

Mezei József¹ – Koncz Veronika² – Jasenszky Nándor³

Biztonságtudatosság – hazai helyzetkép, hazai gyakorlat és példák 1.⁴

*Security Awareness – Domestic Situation, Domestic Practice
and Examples 1*

A 21. század elején számos olyan esemény és változás történt a világban, amely jelentős hatást gyakorolt a titkosszolgálatok tevékenységére is. Ezek közül kiemelkednek a nyugati társadalmakat sokkoló terrorcselekmények az Amerikai Egyesült Államokban és Európában, az információtechnológia rohamos fejlődése, valamint ezzel együtt, az ezzel kölcsönhatásban álló információrobbanás. Ezen tényezők egyik következménye lett a biztonságtudatosító programok rendszerszintű megjelenése a nemzetbiztonság területén például a terrorelhárítással és az információvédelemmel összefüggésben. E két részből álló publikáció célja, hogy bemutassa a magyar titkosszolgálatok, illetve a Terrorelhárítási Központ által aktuálisan folytatott ilyen típusú programokat. A publikáció a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézete által folytatott ez irányú kutatás részeként került összeállításra azzal a céllal, hogy a kutatásban kiindulási alapot biztosítson a nemzetközi példákat is figyelembe vevő, a hazai programok eredményességét elősegíteni kívánó módszertani ajánlásokhoz.

Kulcsszavak: biztonságtudatosság, nemzetbiztonság, kémelhárítás, információbiztonság, terrorelhárítás

At the beginning of the 21st century, there were a number of events and changes in the world that also had a significant impact on the activities of the intelligence services. Among these are the terrorist attacks that shock Western societies in the United States of America (USA) and Europe, the rapid development of information technology and the information explosion. One consequence of these factors is the

¹ Tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Polgári Nemzetbiztonsági Tanszék; e-mail: Mezei.Jozsef@uni-nke.hu

² Alkotmányvédelmi Hivatal; e-mail: konczjuhasz@gmail.com

³ Vezető, Terrorelhárítási Központ, Társadalmi Kapcsolatok Osztály; e-mail: jasenszky.nandor@tek.gov.hu

⁴ A mű a TKP2020-NKA-09 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a Tématerületi Kiválósági Program 2020 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

emergence of security awareness programs at the system level in a number of areas that are primarily the responsibility of intelligence services, such as counterterrorism and information security. The purpose of this two-part publication is to present the programs currently being run by the Hungarian secret services and the Counter-Terrorism Centre. The publication was compiled as part of the research carried out by the Institute of National Security of the University of Public Service with the aim of providing a starting point for methodological recommendations that take into account international examples and seek to promote the effectiveness of domestic programs.

Keywords: security awareness, national security, counter-espionage, information security, counterterrorism

1. Bevezetés

A nemzetbiztonság körébe tartozó kockázatok, az azzal kapcsolatos események, kiemelten például a más országok titkosszolgálatai⁵ által folytatott titkos információgyűjtéssel, közismert elnevezéssel a kémkedéssel vagy a terrorcselekményekkel kapcsolatos esetek bemutatása a társadalom szélesebb köréhez elérő médiumokban már régóta jelen van. Ennek elsődleges oka azonban az ilyen típusú cselekmények társadalom által érdeklődésre számot tartó, hírértékkel bíró mivolta, és nem az emberek bizonyos célok érdekében történő tudatos tájékoztatása a titkosszolgálatok részéről.

Az elmúlt néhány évtizedben olyan változások történtek a világban, amelyek rövid időn belül igen komoly kihívások elé állították a szolgálatokat. Az egyik ilyen a terrorizmus jelenléte Európában⁶ és az USA-ban⁷, amely a társadalmat sokkoló terrorcselekményeken túl összefüggésbe hozható más, szintén a nemzetbiztonság feladatkörébe (is) tartozó kihívással, így az illegális migrációval, a szervezett bűnözéssel vagy akár a proliferációval. További jelentős változás például az információtechnológia rohamos fejlődése, vagy ezzel összefüggésben, a globalizáció részeként a világ egészét behálózó informatikai hálózatok kiépítése, ami több szegmensében is érinti a nemzetbiztonsági szempontú információ- és adatvédelem kérdéskörét.

A nemzetbiztonsági szolgálatok által a társadalom biztonságátudatosságának fokozása érdekében folytatott tudatosító tevékenysége az általános tájékoztatáson túl több célt is magában foglal. Beletartozik:

- az állampolgárok tájékoztatása a biztonsági kockázatokról;
- nem kötelező érvényű javaslatok, ajánlások megfogalmazása a veszélyhelyzetek megelőzése érdekében és a vészhelyzet bekövetkezése során követendő magatartásra vonatkozóan;

⁵ A fogalmat jelen tanulmányban gyűjtőfogalomként használjuk, ide sorolva a hírszerző szervezeteket, a nemzetbiztonsági szolgálatokat, az állambiztonsági szerveket.

⁶ 2004. március 11-én Madrid közelében található vasútállomásokon (*Terrorists Bomb Trains in Madrid. History*, 2004. március 11.), majd 2005. július 7-én London tömegközlekedési rendszerét érintően hajtottak végre terrortámadást, amelyekkel összefüggésben több mint 200 ember vesztette életét (*Terrorists attack London transit system at rush hour. History*, 2005. július 7.).

⁷ 2001. 09. 11-én az al-Kaida repülőgépekkel támadást intézett az USA-ban, amelynek következtében közel 3000 ember halt meg. (*September 11 Attacks. History*, 2018. augusztus 5.)

- a kölcsönös információcserét lehetővé tevő csatornák kialakítása;
- az esetleges későbbi együttműködés kereteinek megteremtése;
- a szolgálatok iránti bizalom kialakítása;
- a szolgálatok társadalmi elfogadottságának növelése;
- a társadalommal való kapcsolat erősítése.⁸

A biztonság tudatosság növelésének általános célja, hogy az érintett személy valamilyen kockázattal szemben eredményesebben léphessen fel, akár megelőző jelleggel is. Ezt figyelembe véve a titkosszolgálatok közül a társadalmat célzó biztonság tudatosító tevékenységnek elsődlegesen az elhárító szolgálatok által folytatott tevékenységekhez kötötten van létjogosultsága. Ezen szervezetek azok, amelyeknek a nemzet biztonságát veszélyeztető leplezett törekvésekkel szemben megelőző jelleggel kell fellépniük, és meg kell védeniük a nemzet biztonsága szempontjából fontos értékeket. A hatályos nemzetbiztonsági törvény szerint „Magyarország nemzetbiztonsági szolgálatai:

- a) az Információs Hivatal,
- b) az Alkotmányvédelmi Hivatal,
- c) a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat,
- d) a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, valamint
- e) a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ”.⁹

A szolgálatok közül az Alkotmányvédelmi Hivatal mint polgári elhárító és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat mint a katonai hírszerzéssel és elhárítással is foglalkozó szolgálat, amely ebből a szempontból figyelmet érdemelhet. Mindazonáltal a szakterületet érintő átszervezések következtében a korábban a Nemzetbiztonsági Hivatal által ellátott terrorelhárítási feladat, amely meghatározó része a nemzetbiztonsági munkának, 2010-ben az akkor létrehozott Terrorelhárítási Központba került. További lényeges körülmény, hogy a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat az elmúlt években új feladatokat kapott az informatikai rendszerek védelme területén, így napjainkra ezen a téren az egyik, ha nem a legfontosabb szereplővé vált.

A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat tekintettel arra, hogy feladatai elsődlegesen a katonai területhez köthetők, aktuálisan nem végez a társadalom széles körében biztonság tudatosító tevékenységet, így ebbe a kutatásba nem került bele. Ennek ellenére megemlítené a 2018-ban, a szolgálat fennállásának 100. évfordulójára, a szolgálat volt és jelenlegi munkatársai által írt *A magyar katonai elhárítás története 1918–2018* című könyv,¹⁰ amely a szervezet történetén keresztül bemutatja a katonai kémelhárítás korábbi és jelenlegi szervezeteit, a katonai elhárítás feladatrendszerét, esettanulmányokkal szemlélítve a problémakör összetettségét, jelentőségét. Vagy a hírszerzés területét is magába foglaló hasonló jelentőségű, szintén a centenáriumi

⁸ Nagy Katalin – Mezei József: *A biztonság tudatosítás megjelenése a terrorelhárítás területén. Nemzetbiztonsági Szemle*, 7. (2019), 4. 105–117.

⁹ 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról.

¹⁰ Jagadics Péter et al.: *A magyar katonai elhárítás története 1918–2018*. Budapest, Metropolis Media Group Kft., 2018.

alkalmából elkészített kiadvány, amelynek címe: *100 éves az önálló magyar katonai felderítés, hírszerzés és elhárítás 1918–2018.*¹¹

A biztonságstudatostó tevékenység eredményessége szempontjából kiemelt jelentősége van többek között annak, hogy az érintett titkosszolgálat és a társadalom milyen kapcsolatban van egymással, mennyire ismertek a szolgálatok, illetve feladataik, továbbá milyen a szolgálatok megítélése az állampolgárok részéről. Itt nem mehetünk el szó nélkül amellett, hogy a magyar államvédelmi/állambiztonsági¹² szervek tevékenységét, vagy annak egy részét, a magyar emberek közül sokan nem minden esetben ítélték meg pozitívan. Ennek egyes hatásai a közbeszédben máig jelen vannak. A jelenre tekintve hasonlóan negatív hatást válthat ki az állampolgároknál az, ha a titkosszolgálatok vagy az általuk végzett tevékenység érdekcsoportok közötti csatározások részévé válik. Ezekre tekintettel, ha a szolgálatok eredményesek akarnak lenni biztonságstudatosító szerepkörükben, úgy tenniük kell azért, hogy a társadalom irányából szükséges támogatottság és bizalom megfelelő szintű legyen.

A biztonságstudatosság eredményessége tekintetében kiemelt jelentősége van, hogy milyen tartalommal, nyelvezettel, milyen felületen, milyen módszerek és eszközök alkalmazásával szólítják meg az állampolgárokat a szolgálatok. Ezek kiválasztása során számos külső tényezőt is figyelembe kell venni, így többek között a szociális viszonyokat, a fordított szocializáció jelenségét, a társadalomban megtalálható generációk közötti jelentős különbségeket, a globalizáció hatásait, az embereket körülvevő információdömpinget, az információtechnológia rohamos fejlődését. Ehhez is köthető a következő hasonlóan fontos szempont, hogy melyek azok a civil vagy állami szervezetek, amelyekkel együttműködve tovább növelhető a tevékenység hatékonysága.

A titkosszolgálatoktól a közelmúltig alapvetően idegen volt a társadalom irányába történő tájékoztatás. A biztonságstudatossági programok alapjaiban új fel fogást kívánnak meg a szolgálatoktól, az állampolgárokkal való eddig jellemzően ügyyszerű, bizalmas, személyes kapcsolat mellett megjelenik a széles körű, célhoz kötött, de mégis általános, sokszor személytelen együttműködés. Ezt is figyelembe véve, a tevékenység minden irányú legitimitása kapcsán jelentősége van annak, hogy milyen szintű támogatás van e programok mögött, milyen jogszabályok alapján végzik ezeket a tevékenységeket a szolgálatok.

A biztonságstudatosító tevékenység megjelenése a nemzetbiztonsági kockázatok területén nem magyar sajátosság. A terrorelhárítás területén láthatunk rá példát többek között az USA-ban,¹³ az Egyesült Királyságban,¹⁴ Izraelben,¹⁵ míg a gazdaság területén jelen lévő ellenséges hírszerző tevékenység kapcsán jó példa lehet a Német

¹¹ Árvai Zoltán – Gyarakai Károly: *100 éves az önálló magyar katonai felderítés, hírszerzés és elhárítás 1918–2018.* Budapest, Zrínyi, 2019.

¹² A tanulmányban az államvédelmi/állambiztonsági szervek alatt a II. világháborút követő és egészen a rendszerváltásig terjedő időszakban működő magyar titkosszolgálatokat értjük.

¹³ Nagy Katalin – Mezei József: *Nemzetközi kitekintés a terrorelhárítás területén folytatott biztonságstudatosítási programokba.* *Nemzetbiztonsági Szemle*, 8. (2020), 2. 50–65. 52.

¹⁴ Nagy–Mezei (2020): i. m. 55.

¹⁵ Nagy–Mezei (2020): i. m. 58.

Alkotmányvédelmi Hivatal¹⁶ ez irányú programja. Ezek mintaként szolgáltak, illetve szolgálhatnak a továbbiakban a magyar rendszer fejlesztése során.

A dolgozatban a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Terrorelhárítási Központ ilyen jellegű programjait tekintjük át annak érdekében, hogy tényszerű kiindulási alapot képezzünk e tevékenységek esetleges további fejlesztéséhez. A dolgozatban rövid kitérőt teszünk a múltba is, annak szemléltetése érdekében, hogy a tudatosítás kézzelfogható lehetőség, amely különböző viszonyok között is alkalmazható, lényegi elemei állandók.

2. Visszatekintés

Az elmúlt évtizedig a magyar társadalom széles köre a titkosszolgálatokról, tevékenységükről, eszközrendszerükről, de magukról a nemzetbiztonsági kockázatokról – néhány kivételtől eltekintve – nem rendelkezett széles körű ismerettel. Egy-egy időszakban azonban, például a nemzetbiztonsági kockázatok számának jelentős növekedése okán, a szolgálatok kilépve az addig megszokott működési mechanizmusokból kísérletet tettek a társadalom bizonyos mértékű bevonására a kockázatokból adódó esetlegesen bekövetkező negatív események megelőzése érdekében. Ennek magyarázata kézenfekvő. A nemzetbiztonsági kockázatok a társadalom tagjait érintik, rajtuk keresztül, általuk realizálódnak, őket célozzák. Az állampolgárok jelentősen növelhetik a titkosszolgálatok elhárító munkájának hatékonyságát.

A múlt század során több olyan esemény, változás is történt,¹⁷ amely jelentős hatással volt Magyarország biztonsági helyzetére, és komoly kihívást jelentett az ahhoz szorosan kötődő – és abban az időszakban már szervezett keretek között végzett – titkosszolgálati munkára is. Az I. világháborút követő években például néhány Magyarországgal szomszédos ország, így Csehszlovákia, Románia és a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság szövetségre lépett, amelynek elsődleges célja a magyar revizionista törekvések megakadályozása volt.¹⁸ A cél eléréséhez szükségük volt arra, hogy az érintett kormányok folyamatosan naprakész, érdemi ismeretekkel rendelkezzenek Magyarország gazdaságáról, politikai elképzeléseiről és katonai terveiről, képességeiről. Az állandósult, fokozott hírigény aktivizálta ezen országok Magyarországgal szemben folytatott hírszerző tevékenységét, amely elleni fellépés a magyar elhárítás feladatrendszerében jelentkezett. A fokozott kihívásra válaszul 1936-ban kiadták a nemzetbiztonsággal foglalkozó magyar nyelvű szakirodalom egyik meghatározó jelentőségű munkáját, *A hírszerzés és kémkedés története*¹⁹ című háromkötetes, közel ezerkétszáz oldalas összefoglaló művet, amelyet Pilch Jenő ezredes,²⁰ magyar katonatiszt szerkesztett. A kiadvány előszavában a „szerzőktől”, a könyv megszületésének indokai között az alábbiakat olvashatjuk:

¹⁶ Lásd: www.verfassungsschutz.de/DE/themen/wirtschafts-wissenschaftsschutz/praeventionsansatz/praeventionsansatz_node.html#doc714168bodyText2

¹⁷ Többek között az I. és a II. világháború, valamint a hidegháború és ezek következményei.

¹⁸ Tarján M. Tamás: 1921. június 7. |Megalakul a kisantant. *Rubicon Online*, (é. n.).

¹⁹ Pilch Jenő: *A hírszerzés és kémkedés története*. Budapest, Franklin, 1936.

²⁰ Pilch Jenő (1872–1937), hadtörténész, író.

„...elrettentsük honfitársainkat olyan cselekményektől, amelyek miatt, akárcsak a bélpoklosokat, kitaszítják őket a nemzet és a becsületes társadalmi osztályok kebeléből.”²¹

„De azt is akarjuk, hogy ennek az agyonsanyargatott magyar hazának minden becsületes polgára felfigyeljen és az ádáz ellenségeink által ellenünk irányított kémkedés elhárításában és kiirtásában segítőkészet nyújtson (sic!) azoknak, akik erre intézményesen hivatottak.”²²

Az elrettentés alátámasztására a mű első kötetében a szerzők több tíz olyan bírósági ítéletről számoltak be, amelyek érintettjei a kisantant országai számára folytattak kémtevékenységet 1935-ben és 1936-ban.²³ Vitéz József királyi herceg²⁴ tábornagy a könyv bevezetőjében az alábbiakat írta:

„Mint ezen a téren is sokat látott katona és mint hazámért aggódó honfi, örömmel látom, hogy lelkes tudósok feltárják a tájékozatlan közönség előtt a katonai hírszerzés, kémkedés és propaganda rejtelmait. A közönség ezen nagyarányú műben nemcsak színes, érdekes és úgyszólván kalandos olvasmányt kap kezébe, hanem ennek hatalmas tanulságai kell, hogy visszhangot keltsenek minden jó magyar ember lekében. Védekezni a kémek ellen, el nem árulni még a legjelentéktelenebbnek látszó adatot sem, óvakodni a gyanús elemektől szigorú hazafias kötelesség! Melegen ajánlom ezt a művet a magyar közönség figyelmébe, mely hazafias és nemzetenvelő, hatalmas figyelmeztetés legyen az új nemzedéknek.”

A II. világháborút követő időszakot tekintve más körülmények között, de hasonló helyzetet figyelhettünk meg Magyarországon. A világ kétpólusúvá válása, a két tábor katonai szembenállása, a keleti blokk szinte szó szerinti bezárkózása jelentősen fokozta a szemben álló felek egymással szembeni bizalmatlanságát, ezáltal a titkosszolgálatok aktivitását. Kémelhárítási szempontból a helyzetet tovább nehezítette, hogy a „magyar ügyet” 1962 végétől az Egyesült Nemzetek Szervezete levette a napirendjéről.²⁵ Ennek következtében felélénkültek Magyarország és a nyugat-európai országok, valamint az USA közötti gazdasági kapcsolatok, továbbá az idegenforgalom is komoly lendületet kapott.²⁶ Ilyen körülmények között az 1960-as évek elejére jelentősen megnövekedtek és megváltoztak a kémelhárítási feladatok, amire Pap János, akkori belügyminiszter is felhívta a figyelmet: „Korábban főleg beküldött ügynökökkel próbáltak ügynökségeket,

²¹ Pilch (1936): i. m. VIII.

²² Pilch (1936): i. m. VIII.

²³ Pilch (1936): i. m. VIII.–X.

²⁴ „József nádor unokája, osztrák főherceg, magyar királyi herceg, honvéd tábornagy, felsőházi tag. 1918-ban királyi helytartó, 1919-ben kormányzó, 1936–44-ig az MTA elnöke.” Lásd: <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/57347?show=full>

²⁵ Békés Csaba – D. Kecskés Gusztáv (szerk.): *A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963: Tanulmányok, dokumentumok és kronológia.* Budapest, Magyar ENSZ Társaság, 2006. 46.

²⁶ Somlai Katalin: *Go West! A nyugati ösztöndíj-politika diskurzusai az 1960-as – 1970-es évek Magyarországon.* Előadás: Országos Széchényi Könyvtár, 2015. november 25.

hálózatokat szervezni. Most a kimenő és bejövő turistaforgalmat próbálják kihasználni erre a célra.”²⁷

A társadalommal való együttműködés szükségessége a bűncselekmények megelőzésének érdekében a legfelsőbb politikai szinten²⁸ fogalmazódott meg, „hogya a bűnözők elleni fellépésben az állami szervek mellett meg fog növekedni a »dolgozók tömegszervezeteinek szerepe«, ami növelni fogja annak hatékonyságát”, másrészt, hogy „elsődlegesen a prevencióra kell törekedni a bűncselekmények kapcsán”.²⁹

A fentiekre válaszul Magyarországon az 1960-as évek elején szakmai szinten is megfogalmazódott a társadalom bevonásának szükségessége az állam elleni bűncselekmények megelőzésébe. Ennek egyik módját az 1962-ben született Be.³⁰ 13. §-a alapján folytatható szignalizáció³¹ jelentette. Lényege, hogy a kémkedéssel összefüggő eljárások keretében megállapított azon körülményeket, amelyek valamely szervezetnél fellelhető államtitok jogellenes megszerzését lehetővé tették, közölni kellett az érintett szervezet munkatársaival, mivel ezen ismeretek közlése jelentősen csökkenthette az ilyen jellegű kockázatok ismételt bekövetkezését.³²

Emellett az 1960-as években az amerikai hírszerzés által kémtevékenységre beszervezett és foglalkoztatott, majd a magyar elhárítás által azonosított személyek ügyeiről megelőző célzattal, részleteiben tájékoztatták a társadalmat, amelynek során több médiafelületet is felhasználtak. Az egyik nyilvános kiadványban³³ képekkel színesítve, közérthetően tárták az állampolgárok elé azt, amit az ügyek felderítése során megállapítottak. Például hogy az USA Központi Hírszerző Ügynöksége (CIA) hogyan szervezte be, képezte ki, foglalkoztatott magyar állampolgárokat, illetve hogy az ellenőrzés során a CIA hazugságvizsgálót is alkalmazott, az „ösztönzés” részeként pedig meg is fenyegette az együttműködőt azzal, hogy szükség esetén készek a kémtevékenységről a magyar állambiztonsági szervet tájékoztatni.³⁴ Az esetekről megjelentek információk a napi sajtóban is,³⁵ továbbá egy oktatási céllal készített diasor.³⁶ A belügyminiszter egy másik nyilatkozatában úgy fogalmazott, hogy a társadalom támogatja az állambiztonsági szerveket,³⁷ és ennek eredményeként többek között több kémlet sikertelenül azonosították.³⁸

²⁷ Szabó László: Adalék a rendőrség és a sajtó vitájához. *Belügyi Szemle*, 2. (1964), 3. 76.

²⁸ A Szovjet Kommunista Párt (SzKP) 1961. október 17. és 31. között megtartott XXII. kongresszusán Nyikita Szergejevics Hruscsov, a párt első titkára fogalmazta meg ezeket a gondolatokat. Csáki Ernő: A Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. Kongresszusa után. *Rendőrségi Szemle*, 9. (1961), 12. 973.

²⁹ Mezei József: A (Rendőrségi) Belügyi Szemlében közölt, az állambiztonság területével foglalkozó írások áttekintő elemzése az SzKP XXII. kongresszusát követő időszakban. *Magyar Rendészet*, 21. (2021), 2. 189–200.

³⁰ 1962. évi 8. törvényerejű rendelet a büntető eljárásról.

³¹ A szignalizáció tartalma: a megtörtént bűncselekményeket előidéző okok, körülmények és lehetőségek feltárása, s azoknak a hasonló bűncselekmények megelőzése céljából az érdekelt szervekkel való közlése.

³² Pásztor Dezsőné: Az állam elleni bűncselekmények megelőzésének néhány kérdése. *Belügyi Szemle*, 2. (1964), 12. 25.

³³ Bán Ernő: *Kémek – hazaárulók*. Budapest, Zrínyi, 1966.

³⁴ Bán (1966): i. m. 18.

³⁵ MTI: *Amerikai hírszerzők a bíróság előtt. Békés Megyei Népújság. A megyei pártbizottság és a megyei tanács lapja*, 21. (1966), 124. 2.

³⁶ *A fellátási politika*. Diafilm. Budapest, Magyar Néphadsereg Központi Klub Módszertani Osztály, 1967.

³⁷ Kóteles István: Az állambiztonsági munka alapja – a szocialista törvényesség. *Belügyi Szemle*, 1. (1963), 6. 9.

³⁸ Pap János: A „Belügyi Szemle” élé... *Belügyi Szemle*, 1. (1963), 1. 9.

Mindkét eset kapcsán elmondható, hogy a kockázatok megsokszorozódása, politikai, illetve vezető személyiségek támogatása mellett váltotta ki a társadalom megszólítását, a kémelhárítási tevékenységbe történő bevonását. Az együttműködés keretében az állampolgárok értesülhettek a kémkedésről mint az egyik meghatározó, a nemzet biztonságát jelentősen befolyásoló kockázatról, az az ellen küzdő magyar szervezetekről. Megjelent továbbá az együttműködésre való ösztönzés ugyanúgy, mint a jogellenes tevékenységtől való elrettentés szándéka, vagyis azon tényezők közül több, amelyek a tudatosító tevékenység szempontjából ma is fontosak, illetve amelyeket a biztonság tudatosság céljaként fogalmazunk meg.

3. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat

3.1. A biztonság tudatosítás feladatkörének megjelenése, tartalma, jogszabályi háttere

A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NBSZ) önálló nemzetbiztonsági szolgálatként 1996-ban kezdte meg működését. Legfőbb feladata kezdetektől a magyar rendvédelmi szervek által folytatott titkos információgyűjtés támogatása volt. Az elmúlt években azonban feladatköre jelentősen kiszélesedett, többek között részévé vált az adat- és információbiztonság szempontjából kiemelten fontos terület, az informatikai rendszerek védelme.

2013-ban hatályba lépett az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvény (Ibtv.), amely jelentős mérföldkőnek számított a hazai, kormányzati, illetve nemzetbiztonsági szempontból releváns informatikai rendszerek, illetve az azokban tárolt információk védelme tekintetében. A jogszabály többek között rendelkezett arról, hogy az érintett informatikai rendszereket célzó támadások elhárításával kapcsolatos feladatok ellátása érdekében „a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok irányításáért felelős miniszter irányítása alatt”³⁹ eseménykezelő központot kell létrehozni. A jogszabály rögzítette továbbá az eseménykezelő központ feladatait, amelyek között rögzítették, hogy a szervezet „a biztonság tudatos felhasználói magatartás elősegítése céljából oktatási anyagokat dolgozhat ki és tréningeket tarthat, felvilágosító, szemléletformáló kampányokat szervezhet”⁴⁰

A feladatok hatékonyabb végrehajtása, egy, az „erőforrásokkal hatékonyan gazdálkodó modell” kialakítása érdekében az NBSZ keretén belül 2015. október 1-jével létrehozták a Nemzeti Kibervédelmi Intézetet (NKI), amelybe integrálták a problémával foglalkozó, de addig külön szervezeti egységekben működő szervezeteket.⁴¹

³⁹ Ibtv. 19. § (1) c).

⁴⁰ Ibtv. 20. § (1) k).

⁴¹ Belügyminisztérium: *Megalakul a Nemzeti Kibervédelmi Intézet* (2015. október 1.).

Az intézet szervezeti elemei és azok feladatai a következők:

- GovCert Incidenskezelő osztály:
  - biztonsági események kezelése,
  - fenyegetésmenedzsment,
  - ügyeleti szolgálat,
  - elemzés/értékelés,
  - kibervédelmi gyakorlat,
  - képzés, tudatosítás;
- Nemzeti Elektronikus Információbiztonsági Hatóság (NAIH):
  - ügyfelek és rendszerek nyilvántartása,
  - biztonsági osztályba és szintbe sorolás ellenőrzése,
  - követelmények teljesülésének ellenőrzése,
  - javaslat információbiztonsági felügyelő kirendelésére;
- Biztonságirányítási és Sérülékenységvizsgáló Osztály:
  - sérülékenységvizsgálat,
  - EMIR/FAIR-rendszerekkel kapcsolatos informatikai biztonsági feladatok ellátása,
  - IT-biztonsági tanácsadás.⁴²

Figyelmet érdemel az intézetnek a biztonságtudatosság fokozását célzó tevékenységével összefüggésben megfogalmazott álláspontja is, amely amellet, hogy rávilágít a tevékenység fontosságára, több lényegi elemre is kitér a biztonságtudatosság hatékonysága kapcsán.

„A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Nemzeti Kibervédelmi Intézet egyik kiemelt feladata a biztonságtudatosság növelése a felhasználók vonatkozásában. A kibervédelem legolcsóbb és leghatékonyabb módja a biztonságtudatos használat. A védelemre fordítható összegek ugyanis korlátozottak, ráadásul a megfelelő biztonság technikailag sokszor nem, vagy csak irreálisan magas költségek mellett lenne a megfelelő szinten kialakítható. A tudatosítás számos formában megjelenhet, mint például szakmai anyagok és útmutatók készítése, közvetlenül kifejtett oktatási vagy képzési tevékenység, a kiberbiztonság hangsúlyának növelése a médiában. A tudatosító tevékenység számos réteget céloz, ezek közt elsősorban kell említeni a döntéshozókat (szervezeti vezetőket, akik a rendszerek védelméért felelősek), az üzemeltetőket (akik ellátják a rendszerek működtetését, és tőlük várható el a védelmi intézkedések működtetése), és a felhasználókat, akiket meg kell tanítani az internet és az információs technológiák biztonságos használatára, saját és a rájuk bízott adatok felelős és szakszerű kezelésére.”⁴³

A fentiek alapján kijelenthető, hogy az NBSZ jogszabályi felhatalmazás alapján végzi az informatikai rendszerekkel kapcsolatos tudatosító tevékenységét, a védelmi feladat végrehajtására létrehozott szervezeti egység keretében. Ez utóbbi azt mutatja, hogy

⁴² Kiss Tibor: *Kibervédelem a bűnügyi tudományokban*. Budapest, Dialóg Campus, 2020. 70.

⁴³ Lásd: <https://nbsz.gov.hu/tevekenyseg-mukodes/nemzeti-kibervedelmi-intezet>

a biztonságtudatosság fejlesztését az NBSZ integrálta a védelmi feladatok közé, azoknak szerves részét képezi. Ez a fajta megközelítés több szempontból is pozitív hatással van a tevékenységre, például lerövidíti az információáramlást a tényleges védelmi feladatokat ellátó személyek és a biztonságtudatosságért felelős munkatársak között.

3.2. A biztonságtudatosítás megjelenése a gyakorlatban

A szolgálat által a biztonságtudatosításra igénybe vett felületeket sorba véve megállapítható, hogy a legfontosabb eleme, az NKI önálló honlapja, amely könnyen áttekinthető és rendkívül informatív. Az oldalt megnézve látható, hogy napi szinten jelennek meg új ismeretek, ami a védelmi feladat jellegét tekintve természetesnek vehető. A honlapon túl a szolgálat jelen van a fiatalok által kedvelt közösségimédia-felületen, a Facebookon – aktuálisan 18 057 ember követi –, illetve az Instagramon – követőinek száma jelenleg 1426. A közösségimédia-felületek mellett a tartalommegosztó oldalakat is használja ismeretek terjesztésére.⁴⁴ A felületek kapcsán elmondható, hogy színesek, látványosak, rengeteg információt tartalmaznak, és ami különösen fontos, hogy a szolgálat folyamatosan aktív a felületeken. Amellett, hogy a közösségi média és tartalommegosztó oldalak alkalmasak a biztonságtudatosság fokozását célzó ismeretek közzétételére, a szolgálat ismertségét, népszerűsítését is jól szolgálják. A szolgálat jelen van a hagyományos médiafelületeken, mint például a rádió- és tévéműsorokban.⁴⁵ A bizalomépítést, az ismertség növelését nagyban segíti, hogy az intézet egy szakmailag felkészült szóvivőt is foglalkoztat. Az állandó felületek mellett előadásokat tart, továbbá rendezvényeken is megjelenik,⁴⁶ sőt konferenciákat is szervez.⁴⁷

Az alkalmazott módszereket tekintve megtalálhatók mélyebb szakmai elemzések,⁴⁸ a rövid szakmai tájékoztatók, egy-egy biztonsági kérdést bemutató, szórólapszerű kiadványok,⁴⁹ esettanulmányokat feldolgozó videók⁵⁰ éppúgy, mint a manapság egyre népszerűbb podcastok. A szervezet elfogadottságának erősítése kapcsán fontos megemlíteni, hogy a szférában egyedülálló módon a szolgálat főigazgatója is meghívottja volt egy ilyen beszélgetésnek.⁵¹

A korábbiakban említettük, hogy a biztonságtudatosság eredményessége szempontjából fontos, hogy mennyire ismerik az állampolgárok a szolgálatot, illetve milyen a viszonyulásuk hozzá. Ennek kapcsán figyelmet érdemel, hogy az NBSZ-nek több olyan kezdeményezése is van, amelyek ugyan nem tartoznak szorosan a biztonságtudatosító tevékenységhez, azonban a szervezet ismertségét, társadalmi elfogadottságát növelik, ami viszont pozitív hatást gyakorolhat a biztonságtudatosító

⁴⁴ Lásd: www.youtube.com/watch?v=Q0xZyLQ6QLs

⁴⁵ Lásd: www.youtube.com/watch?v=V889_41j0gc

⁴⁶ Lásd: www.budaorsiinfo.hu/blog/2021/02/10/szakertok-fel-kell-kesziteni-a-gyerekeket-a-biztonsagos-internetezesre/

⁴⁷ Lásd: <https://nki.gov.hu/intezet/kozlemenyek/nemzeti-kiberbiztonsagi-konferencia-2020-kicsit-maskepp/>

⁴⁸ Lásd: <https://nki.gov.hu/wp-content/uploads/2021/09/NBSZ-NKI-Kiberbiztons%C3%A1gi-elemz%C3%A9s-a-SolarWinds-incidensr%C5%91l.pdf>

⁴⁹ Lásd: https://nki.gov.hu/wp-content/uploads/2019/03/14_Adatbiztons%C3%A1g-a-munkahelyen.pdf

⁵⁰ Lásd: <https://nki.gov.hu/it-biztonsag/mediatar/spear-phishing-kisfilm/>

⁵¹ Lásd: <https://kibertamadas.simplecast.com/episodes/boldog-szulinapot-nbsz>

tevékenységére is. Ilyen például a nemzetbiztonsági szektorban példa nélküli „zöld NBSZ”⁵² program, vagy az állatkerti örökbefogadás projekt,⁵³ vagy akár a nyilvános kiberversenyek szervezése.⁵⁴ A társadalmi felelősségvállalás ilyen formában történő megnyilvánulásai amellet, hogy komoly környezettudatosságot mutatnak, sokak szemében „trendi”, és szimpátiát ébreszt az emberek jelentős részében. Hasonló a helyzet a nyilvános kiberversennyel is, amely rendkívül jó reklám a szolgálatnak, növeli a szervezet, illetve az általa folytatott védelmi tevékenység társadalom általi ismertségét, remek lehetőség a – manapság komoly feladatként jelentkező – megfelelő képességű munkatársak kiválasztásához is.

4. Befejezés

Összegzésképpen elmondható, hogy az NBSZ egy jogilag egyértelműen szabályozott helyzetben néhány év alatt meghatározó szereplővé vált Magyarországon az informatikai rendszereket, illetve az abban tárolt adatokat érintő kockázatok felderítése és elhárítása terén. Ezen tevékenysége magában foglalja a társadalom széles körű tájékoztatását, az állampolgárok biztonság tudatosságának fejlesztését is. Ennek érdekében egyrészt megjelent azokon a felületeken, amelyekeken keresztül az állampolgárok jelentős számát eléri, másrészt változatos módszerek, eszközök alkalmazásával, az érintett személyi körnek megfelelő tartalommal készíti el és teszi közzé tájékoztatóit. A szolgálat ismertségét, szakmai elismerését jól jelzi, hogy az információbiztonsági incidensekkel kapcsolatosan kiadott tájékoztatóit általában a hazai médiumok rendszeresen átveszik és közlik.

Felhasznált irodalom

- Bán Ernő: *Kémek – hazaárulók*. Budapest, Zrínyi, 1966.
- Békés Csaba – D. Kecskés Gusztáv (szerk.): *A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963: Tanulmányok, dokumentumok és kronológia*. Budapest, Magyar ENSZ Társaság, 2006.
- Csáki Ernő: A Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. Kongresszusa után. *Rendőrségi Szemle*, 9. (1961), 12. 963–971.
- Jagadics Péter – Rajos Sándor – Simon László – Szabó Károly: *A magyar katonai elhárítás története 1918–2018*. Budapest, Metropolis Media Group Kft., 2018.
- Kiss Tibor: *Kibervédelem a bűnügyi tudományokban*. Budapest, Dialóg Campus, 2020. Online: https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/web_PDF_Kibervedelem_bunugyi_tudomanyokban.pdf
- Köteles István: Az állambiztonsági munka alapja – a szocialista törvényesség. *Belügyi Szemle*, 1. (1963), 6. 5–12.

⁵² Lásd: <https://nbsz.gov.hu/zold-nbsz>

⁵³ Lásd: www.youtube.com/watch?v=twuEct9_jAY

⁵⁴ Lásd: www.youtube.com/watch?v=9NElvGh6ibQ

- Mezei József: A (Rendőrségi) Belügyi Szemlében közölt, az állambiztonság területével foglalkozó írások áttekintő elemzése az SzKP XXII. kongresszusát követő időszakban. *Magyar Rendészet* 21. (2021), 2. 189–200. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2021.2.12>
- MTI: Amerikai hírszerzők a bíróság előtt. *Békés Megyei Népujság. A megyei pártbizottság és a megyei tanács lapja*, 21. (1966), 124. 2. Online: https://library.hungaricana.hu/hu/view/BekesMegyeiNepujasag_1966_05/?pg=192&layout=s
- Nagy Katalin – Mezei József: A biztonság tudatosítás megjelenése a terrorrelhárítás területén. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 7. (2019), 4. 105–117. Online: <https://doi.org/10.32561/n.sz.2019.4.9>
- Nagy Katalin – Mezei József: Nemzetközi kitekintés a terrorrelhárítás területén folytatott biztonság tudatosítási programokba. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 8. (2020), 2. 50–65. Online: <https://doi.org/10.32561/n.sz.2020.2.4>
- Pap János: A „Belügyi Szemle” elé.... *Belügyi Szemle*, 1. (1963), 1. 5–12.
- Pásztor Dezsőné: Az állam elleni bűncselekmények megelőzésének néhány kérdése. *Belügyi Szemle*, 2. (1964), 12. 24–30.
- Pilch Jenő: *A hírszerzés és kémkedés története*. Budapest, Franklin, 1936.
- Somlai Katalin: *Go West! A nyugati ösztöndíj-politika diskurzusai az 1960-as – 1970-es évek Magyarországon*. Előadás: Országos Széchényi Könyvtár, 2015. november 25. Online: www.rev.hu/hu/node/138.
- Szabó László: Adalék a rendőrség és a sajtó vitájához. *Belügyi Szemle*, 2. (1964), 3. 72–76.
- Tarján M. Tamás: 1921. június 7. |Megalakul a kisantant. *Rubicon Online*, (é. n.). Online: www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1921_junius_7_megalakul_a_kisantant/

Internetes források

- A fellazítási politika*. Diafilm. Budapest, Magyar Néphadsereg Központi Klub Módszertani Osztály, 1967. Online: https://ritkanlathatotortenelem.blog.hu/2015/02/05/regi_magyar_diafilmek_5_a_kapitalistak_modszerei#gallery-1421327364_57
- Belügyminisztérium: *Megalakul a Nemzeti Kibervédelmi Intézet* (2015. október 1.). Online: <https://2015-2019.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/rendeszeti-alamtitkarsag/hirek/megalakul-a-nemzeti-kibervedelmi-intezet>
- September 11 Attacks. *History*, 2018. augusztus 5. Online: www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks
- Terrorists Bomb Trains in Madrid. *History*, 2004. március 11. Online: www.history.com/this-day-in-history/terrorists-bomb-trains-in-madrid
- Terrorists attack London transit system at rush hour. *History*, 2005. július 7. Online: www.history.com/this-day-in-history/terrorists-attack-london-transit-system-at-rush-hour

Jogi források

1962. évi 8. törvényerejű rendelet a büntető eljárásról

1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról

2013. évi L. törvény az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról